

1

Omdurman, 1998

Vijftien jaar

Vader zet nooit de verboden radiozender op als oom Hassan er is. Elke vrijdag na het vrijdaggebed komt hij langs. Dat is de enige dag dat vaders radio om drie uur 's middags stil is. Ik denk dat het komt omdat oom Hassan voor de overheid werkt en anders over de partij denkt dan vader. Eigenlijk zet vader de verboden zender sowieso niet op als er bezoek is. De zender wordt ook vaak door de regering gekraakt, dan kan vader het nieuws ook niet luisteren.

Mijn vader, mijn *abbi*, en oom Hassan zitten in onze tuin, allebei op een van de stalen, geweven bedden. Ze hebben de bedden tegen het huis geschoven, zodat ze in de schaduw kunnen zitten en het niet zo warm is. Ze praten over het huwelijk van een verre neef en nicht. Oom Hassan draagt een grote witte tulband waar de bovenkanten van zijn oren overheen geklapt zijn. Abbi heeft een *taqiyah* op.

Onder het bedframe waar abbi op zit staat de radio op de grond. Abbi heeft die radio altijd bij zich. 's Ochtends voor de zon op is schuifelt hij ermee door de gangen van het huis

en dan word ik wakker van de koranlezing van Abdul Basit Abdul Samad.

Mijn moeder, mijn *ummi*, zit met tantes of vriendinnen in de bijkeuken waar ze thee drinken. Ik hoor een pan sissen en ruik hoe het deeg van *lokimat* gaart. Ik zie niet goed wie er bij haar zijn, een van mijn tantes zit met haar rug naar de deuropening, dus ik zie alleen het roze bloempatroon van haar *toob*.

Ik loop naar vader en oom Hassan toe, pak de hand van oom Hassan vast en geef hem een kus op zijn handpalm. Dat is beleefd, maar oom Hassan vindt dat nooit fijn. Hij trekt altijd zijn hand weg, en zegt dan dat ik niet zo gek moet doen, en geeft me vervolgens een knuffel. Ik vind het leuk als hij dat doet. ‘Het oog gaat nooit boven de wenkbrauwen,’ zegt ummi altijd. Daarmee bedoelt ze dat je altijd respectvol moet zijn naar mensen die ouder zijn dan jij.

‘Hoe gaat het met uw kinderen?’ vraag ik. Dat vraag ik oom Hassan altijd, want dat is ook beleefd, maar je mag nooit te veel naar vrouwelijke familieleden informeren.

‘Het gaat goed met ze, dank je,’ zegt oom Hassan met een glimlach. Net als abbi heeft hij een grote grijze snor. ‘Hoe gaat het op school? Ik hoorde dat je een erg hoog cijfer voor je eindtoneelstuk hebt gekregen.’

Ik zit in het tweede jaar van de theaterschool in het Paleis van Jeugd en Kinderen, en ik heb één grote droom: regisseur worden. Ik weet alleen nog niet zeker of ik liever voor de televisie of voor het theater wil werken.

‘Ik heb een acht gekregen,’ zeg ik trots. Abbi is ook trots. Hij vindt het belangrijk dat we goed ons best doen op school. Anders word je een ezel zoals ik, zegt hij. Ik vind hem geen ezel omdat hij zijn school niet heeft afgemaakt. Hij is koeien-, geiten- en kamelenhandelaar, waardoor hij veel verre reizen

door het land maakt. Soms blijft hij wel meer dan een maand weg.

‘En waar ben je nu mee bezig?’ vraagt oom Hassan.

‘Een imitatieopdracht, ik ben kinderen aan het observeren,’ zeg ik.

Oom Hassan knikt. ‘Doe maar goed je best.’ Dat is het teken dat hij het gesprek wil afronden, en dat het beleefd is als ik nu ga, want het is onbeleefd als je te lang blijft hangen als volwassenen het over familie zaken hebben. Dan noemen ze me *shaleeg*, als ik bijvoorbeeld te veel vragen stel, en ik hou er niet van als ze me zo noemen.

Ik loop nog even naar de bijkeuken, naar ummi en mijn tantes.

‘Geef iedereen eens een hand,’ zegt ummi. Ik geef alle vrouwen een hand. Ze geeft me thee en wat lokimat.

Oom Hassan geeft me nog snel een aai over mijn korte krullen als ik langsloop. Tot vorig jaar had ik nog lange krullen en de zijkanten opgeschoren, maar toen ik op een verjaardagsfeest in het park was, en we met groene en blauwe flessendopjes *siga* in het zand speelden, was de gedragspolitie vanuit het niets met een schaar in de hand verschenen. De ene pakte mijn hoofd vast en de andere knipte mijn krullen af. ‘Je weet dat dat niet mag, dat leer je van die westerlingen,’ zeiden ze.

Oom Hassan is voor mijn ouders een held. Dat komt omdat hij na het overlijden van grootvader – ummi’s vader – mijn ouders meer grond heeft gegeven dan volgens de sharia bepaald was. Mijn grootvader had verschillende stukken grond in onze buurt. Hij was slager en hij bouwde hoge muren om de grond heen waar hij de koeien en de geiten hield tot ze geslacht zouden worden. Mannen erven twee keer zoveel als vrouwen, en dat zou betekenen dat onze tuin deels van mijn

moeders broers zou zijn. Maar dankzij oom Hassan is onze tuin helemaal van onszelf. Als vader een beslissing moet nemen, bijvoorbeeld over familiezaken waar ik niet naar mag luisteren, dan wint hij altijd advies in van oom Hassan. Toen mijn zus Hadia met neef Mohammed ging trouwen bijvoorbeeld.

Onze tuin heeft ook van die hoge muren. Die zijn er om dieven te weren. Ik ben bang voor dieven, net als dat ik voor veel dingen bang ben. Ik ben bang voor de gedragspolitie die met scherpe scharen mijn haren komt afknippen. Ik ben bang voor slangen die in de hooibalen zitten, die we voor onze geiten halen. Ik ben bang voor de *haboob*, als ik de enorme vuuroranje zandwolk over de gebouwen naar ons toe zie trekken en hij alles opslokt tot de hele wereld oranje ziet. Ik ben bang voor de geheime dienst, die twee keer mijn broer Ahmed gearresteerd heeft. Ik ben bang voor de president, die altijd hard schreeuwt op televisie en met zijn wandelstok zwaait. En ik ben bang voor de dingen die ze op de verboden radiozender vertellen die Arabische Sudanezen doen. Want dat zijn wij, Arabische Sudanezen. Ze vertellen over vredeskampen waar mensen gedood worden en over geheime martelkamers. Op televisie hoor je daar niets over.

Eén keer kwam ik thuis en zag ik mijn broer Yasser stil op een stoel in de tuin zitten. Hij was toen begin twintig. De radio stond een paar centimeter voor zijn voeten. Ik voelde meteen dat er wat was.

‘Wat is er?’ vroeg ik.

‘Niets,’ zei hij.

‘Echt wel,’ zei ik.

‘Nee, echt niet.’

‘Ik zie toch dat er iets is.’

Hij twijfelde, en eigenlijk had ik spijt dat ik zo had zitten

doordrammen, want meestal als Yasser iets niet wilde zeggen, was dat omdat hij geen leuke dingen te vertellen had.

‘Wil je het echt weten?’

‘Ja,’ zei ik, want nu kon ik niet meer opgeven.

Yasser zuchtte en vertelde dat er een arts uit Khartoem was ontvoerd omdat hij tegen de partij was. Zijn familie was hem lang aan het zoeken, tot ze gebeld werden door de geheime dienst. Ze konden zijn lijk ophalen. Toen ze hem haalden, zagen ze dat zijn schedel met een spijker was ingeslagen. Ik huiverde toen Yasser het verhaal vertelde en moest huilen.

‘Ik had het niet moeten vertellen, je bent te jong voor zulke dingen,’ zei hij.

Ik vind het vervelend als iemand zoiets zegt, ook al weet ik zelf ook wel dat ik gevoelig ben. Yasser en Ahmed zijn stukken ouder dan ik. Ahmed is al vierendertig en Yasser is drieëntwintig. Ze zijn allebei uit Sudan vertrokken, omdat ze bezig waren met politiek. Yasser werkt als timmerman in de Verenigde Arabische Emiraten. Nadat Ahmed weer thuis was na zijn arrestatie had hij zo gauw als hij kon zijn studie afgemaakt, en op een dag waren hij en zijn spullen weg. Nu weten we niet waar hij is. We hebben hem al zes jaar niet gesproken.

2

In mijn slaapkamer staat een enorme houten spiegelkast met gouden lijsten en krullerige ornamenten. Sudanezen houden van goud, zegt abbi altijd. Als er iets te vieren valt, of als hij in een romantische bui is, geeft hij ummi een gouden armband, ring of ketting. Een ketting met allemaal rinkelende muntjes eraan, een ketting met een hanger van een halvemaan, een armband met een enorme glimmende bol, een ring met een bloem, ummi heeft al een hele verzameling die ze graag aan mensen laat zien op belangrijke feesten zoals trouwerijen.

Toen Yasser nog thuis woonde, zag ik hem vaak voor de spiegelkast in onze slaapkamer oefenen met imiteren. We deelden deze slaapkamer als we niet buiten hoefden te slapen. Yasser is de acteur van onze familie. Hij heeft ooit een wedstrijd op school gewonnen, en toen vroeg een regisseur hem of hij wilde acteren in zijn programma *Het Paradijs van Kinderen*. In het programma leerde een man, Juha, kinderen elke aflevering wijze lessen. Ik mocht tijdens de opnames in het publiek zitten en keek hoe Yasser voor de camera acteerde.

Hij nam me ook regelmatig mee naar toneelstukken, zoals *Het verloven van Suher*, wat echt mijn favoriet was. Door hem ben ik vastberaden dat ik regisseur wil worden.

Mijn leraar Acteertechnieken heeft de opdracht gegeven om mensen te schaduwen en te imiteren tijdens een korte opvoering in de klas. Samen met een klasgenoot hebben we gekozen voor de zwerfkinderen die we altijd bij de markt van Umm Defso zien. We zijn al een paar keer na school gaan kijken, en elke keer let ik met name op één kind in het bijzonder. Ik wil hem imiteren voor onze opvoering.

Het kind houdt altijd de rand van zijn broek zo stevig vastgeklemd, dat de knokkels van zijn pikzwarte handen wit kleuren. Hij is heel jong, een jaar of negen, denk ik. Zijn kleren hebben gaten en rafelige randen en zijn magere ledematen zitten onder het wit zandstof, alsof hij zich nooit wast. Er zitten mensen tussen die iets ouder zijn, maar niemand is zo oud als mijn ouders. Soms zie ik ze benzinedampen inhaleren, lijm snuiven of alcohol drinken, ook al is dat streng verboden en kunnen ze worden opgepakt door de politie. En soms zie ik ze koekjes of dadels van de tafels van marktkoopmannen grissen, waarna die hun vuisten opheffen en dan roepen ze: ‘Verdomde *eabd*, slaaf!’ De zwerfkinderen gebruiken een soort geheimtaal, dan gooien ze klinkers door elkaar heen, maar ik heb ze al zo vaak geobserveerd dat ik af en toe iets kan verstaan.

Geen enkel moment laat het kind zijn broek los. Als hij een van zijn handen uitsteekt om te bedelen, om het snot van zijn neus af te vegen, of snel iets te eten in zijn mond te proppen, dan blijft zijn hand om zijn broeksrand geklemd. Ik weet dat ze niet uit Khartoem of Omdurman komen, de twee grote steden die aan elkaar grenzen en waar ik vandaan kom. Het kind is overduidelijk geen Arabische Sudanees, zoals wij dat zijn. Daarvoor is zijn huid te zwart, zijn zijn tanden te wit, en is zijn haar te kroesachtig. Hij ziet eruit als een Zuid-Sudanees. Maar wat doen die zwerfkinderen uit Zuid-Sudan hier?

Waar zijn hun ouders? En waarom zijn er zoveel van hen?

Na een keer of vier had hij door dat ik hem in de gaten hield. Hij trok een ander kind aan zijn mouw en kwam naar ons toe om geld te vragen. Mijn klasgenoot en ik zaten op Coca Cola-koelboxen en hadden net een plastic bak *foul* met brood gehaald bij een verkoper. We bestelden nog een portie en gaven die aan de kinderen.

De markt van Umm Defso is een kleine, maar drukke markt. Bezwete mannen duwen groene kruiwagens met grote zakken vol uien voort, mannen in witte *jalabiya's* verkopen levensmiddelen op geïmproviseerde tafels die op kratten steunen, vrouwen in zwierige toobs sjouwen emmers met gestoofd vlees, en anderen drinken koffie en thee op rode plastic stoelen. Op de grond liggen overal platgetrapte dozen en plastic.

‘Wonen jullie hier?’ vroeg ik aan de jongens die voor ons op de grond waren gaan zitten.

‘Soms,’ zei het kind, terwijl hij een groot stuk brood in zijn mond stopte.

‘En jullie ouders?’

De kinderen zeiden niets. Een man fietste langs en drukte zijn handremmen in. De remmen maakten een enorm schel, piepend geluid. De kinderen krompen ineen van schrik.

‘Zijn jullie ouders hier?’ vroeg ik nu iets langzamer.

‘Nee, anders,’ zei het kind in gebrekkig Arabisch.

‘Hoe bedoel je anders?’

Het kind veegde zijn ene hand af aan zijn broekspijp. De andere zat nog om de rand. Het leek alsof hij bang was dat iemand zijn broek met een agressieve ruk uit zou trekken.

Zijn ogen schoten nerveus heen en weer. ‘*Mayt*, dood,’ mompelde hij.

Ik kon hem haast niet verstaan. ‘Dood?’

‘Dood.’

De jongen haalde zijn schouders op, haast onverschillig, maar ik geloof niet dat hij dat was. Niemand is onverschillig over de dood van zijn ouders.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg ik nog eens. Het kind had een baan van opgedroogd snot onder zijn neusgat lopen. Hij trok zijn hand nog steviger om zijn broek. Zijn knokkels werden weer wit. Hij zei niets.

‘Waarom leven jullie op straat? Hebben jullie geen familie?’

Ik kan me niet voorstellen dat ik op straat zou belanden en niemand me ooit zou redden. Ik heb tien broers en zussen, en mijn ouders zouden ons altijd helpen. Bovendien heb ik zoveel ooms, tantes, neven en nichten, dat ze onmogelijk op alle stoelen, bedden en krukken pasten die we thuis hadden.

De jongen haalde zijn neus op en veegde met de muis van zijn hand om het snot weg te vegen. Daarna wees hij in de verte. ‘Thuis veel problemen, ouders zijn dood, hierheen met oom en tante. Maar tante...’ Hij maakte een paar stompemde bewegingen in de lucht.

Er klonk een hoge fluit in de verte, zo een die mensen gebruiken om hun hond of vee bij zich te roepen. Het andere kind, dat de hele tijd stil was geweest, fluisterde iets tegen hem, en daarna stonden ze op en renden ze de drukte in.

Shamasa worden ze op straat genoemd, de mensen van de zon, omdat dat het enige is wat ze hebben.

Thuis bekijk ik mezelf in de reflectie van de spiegelkast en probeer in de huid van het kind te kruipen. Mijn hand zit stevig om mijn broek geklemd, maar mijn knokkels beginnen pijn te doen en dus laat ik los. Ik beweeg mijn mondhoeken omlaag en laat mijn wangen een beetje hangen. Mijn ogen maak ik groot, waardoor ik sip kijk.

Het ziet er nep uit. Het lukt me niet om hem geloofwaardig na te doen.

Kom op, nog een keer, denk ik bij mezelf. Ik knijp weer mijn broeksrand vast en mijn andere hand steek ik uit als een bedelaar. Ik krom mijn nek.

‘Thuis veel problemen,’ mompel ik tegen mijn spiegelbeeld. Maar ik zie zijn pijn, die snijdende pijn, die hem als open wonden irriteert, niet.

Ik blijf mezelf. Een gewone jongen met korte zwarte krullen, een lichtbruine huid en met een schoongewassen T-shirt van Son Goku aan. Een verwend kind dat niets tekortkomt. Alleen wat klein voor zijn leeftijd misschien. Ik ga op het bed van Yasser zitten en wrijf met mijn handen in mijn gezicht. Ik kijk naar de spiegelkast, die voor de helft leeg is nu Yassers kleren weg zijn. Hoe kan het dat Yasser zo goed in imiteren is? Hij is ontzettend slim, en kan mensen lezen zoals ze werkelijk zijn.

Ik ben daar niet zo goed in. Ik heb het nooit door als iemand tegen me liegt.